Determination of Sustainable Tourism Development Strategies in Coastal Areas with Emphasis on Nature-based Tourism, Coastal Area of Bandar Mogham to Bandar Hasineh in Hormozgan Province

Reza Alizadeh[1], Hasan Izady[2]*, Mojtaba Arasteh[3]

1-M.Sc Student of Urban Planning and Design, Faculty of Art and Architecture, Shiraz University
2-Assistant Professor of Urban Planning and Design, Faculty of Art and Architecture, Shiraz University
3-Assistant Professor of Urban Planning and Design, Faculty of Art and Architecture, Shiraz University

Alizadeh, R & Izady, H & Arasteh, M. (2021). **[**Determination of Sustainable Tourism Development Strategies in Coastal Areas with Emphasis on Nature-based Tourism, Coastal Area of Bandar Mogham to Bandar Hasineh in Hormozgan Province**].** *Geography and Development*, 19 (64), 215-236.

doi: http://dx.doi.org/10.22111/J10.22111.2021.6349

Received:17/11/2020
Accepted :27/01/2021

Keywords:
Strategic planning,
Nature-based tourism,
Coastal areas,
Hormozgan province,
Bandar Lengeh County.

ABSTRACT

Nature-based tourism as one of the types of tourism can play an important role in the sustainable development of regions and also have important effects on improving the physical and mental health of tourists. Bandar Lengeh County has several natural capacities such as unique sandy, rocky and coral beaches, numerous islands, salt domes and unique mountain landscapes that indicate the proper capacity of this county for the development of nature-based tourism. However, it's potential and actual capacities have not yet been used effectively. The aim of this study is to determine the strategies for the development of sustainable tourism with an emphasis on nature-based tourism in the western region of Bandar Lengeh County. For this purpose, first, the internal factors (strength and weakness) and external (opportunity and threat) were determined using SWOT technique and the opinion of experts and then based on them, the strategies for developing nature-based tourism in the region have been identified, Finally, the strategies were ranked using the quantitative strategic planning matrix (QSPM) technique. The results show that strategies such as providing nature-based tourism equipment and facilities on the region's coasts, providing equipment for water sports and recreation on the region's coasts, and guiding tourists from Fars province, Kish island and the Persian Gulf countries to the region are more important in order than other strategies. The findings of this study can be considered by managers, decision-makers and planners in order to plan and develop nature-based tourism and subsequently achieve sustainable development in this region.

Extended Abstract

1- Introduction

In the past few decades, tourism has been recognized as one of the drivers of development at various local, regional, national, and international levels. Despite the positive effects of tourism, tourism development has had negative consequences in different dimensions. Therefore, in recent years, sustainable tourism has been emphasized a lot maintain its positive effects and reduce its negative aspects and adverse effects. The purpose of this type of tourism is to meet the needs of current tourists, protect and increase opportunities for future tourists. This type of tourism, in addition to paying attention to the environmental and social dimensions, also brings economic benefits to local communities. Sustainable tourism has different types, one of which is nature-based tourism. Nature-based tourism is a responsible trip to natural areas that protect the environment and improves the welfare and the

***Corresponding Author:**
Hasan Izady
Address: Department of Urban Planning and Design, Faculty of Art and Architecture, Shiraz University
Tel: +98(09177167279)
E-mail: izady@shirazu.ac.ir

quality of life of local people. (The International Ecotourism Society, 2019). This type of tourism, which is often formed in small groups and in the form of an informed and informative trip with the participation of local people, causes the interaction of nature and man, and also recognizes the natural and cultural heritage of the destination and promotes environmental awareness. The economic benefits of this tourism are used directly and indirectly to empower the local community and protect nature. In Iran, there is a lot of potential for the prosperity of nature-based tourism due to the variety of natural attractions. The southern coast of the country is one of the potential areas for nature-oriented tourism. The coastal areas of Bandar Lengeh County have many natural capacities such as unique sandy, rocky and coral beaches, numerous islands, salt domes, and unique mountain landscapes, which indicates the capacity of this city for the development of nature-oriented tourism; however, so far these potential and actual capacities have not been used effectively. The purpose of this study is to identify the capabilities and formulate strategies for sustainable tourism development with an emphasis on nature-based tourism in the western region of Bandar Lengeh (between Bandar Maqam and Bandar Hasseineh).

2-Methods and Material

In this study, data collection was collected using documentary methods and field studies (observation, interview, questionnaire, etc.). The statistical population of this study includes tourists, tour guides of the region, and experts of tourism organizations in the region. The SWOT technique has been used to assess the current situation in the region. The Quantitative Strategic Planning Matrix (QSPM) has also been used to prioritize and select the best strategies.

3-Results and Discussion

Based on the information obtained and using the SWOT technique, a total of 12 internal factors (seven strengths; five weaknesses) and 11 external factors (five opportunities and six threats) have been identified and determined in the study area. Then different strategies were determined according to the type of factors. Based on the final scores obtained from the matrix of internal and external factors, offensive strategies were identified as the main strategy. Finally, using the Quantitative Strategic Planning Matrix (QSPM), the importance and impact of each factor in each of the strategies are quantitatively calculated and the priorities of the strategies for the region are determined. Based on the results of the quantitative strategic planning matrix, the first to third priority strategies for the development of nature-based tourism in the study area are: “Providing nature-based tourism equipment and facilities on the coasts of the region”, “Providing Water sports and recreation equipment on the coasts of the region” and “Guidance and attraction of nature-oriented tourists of Fars province, Kish Island and the countries bordering the Persian Gulf to the region”.

4-Conclusion

In this study, strategies for the development of nature-based tourism in the western region of Bandar Lengeh (Bandar Maqam to Bandar Hasseineh) were developed. Using the SWAT technique, internal factors (weakness and strength) and external factors (opportunity and threat) were identified to formulate the desired strategies, and strategies were prioritized using the QSPM method. Findings show that the provision of equipment and facilities for nature-based tourism in the region is a high priority and the provision of equipment for sports and water recreation on the beaches of the region can play an important role in the prosperity of nature-oriented tourism. By providing these two along with the implementation of other strategies; attracting nature-oriented tourists of the country, especially the neighboring areas and tourists of Kish Island and the countries bordering the Persian Gulf will be provided. The results of this study can provide a clear guide and path for planners, policymakers, managers, and government decision-makers to develop nature-based tourism in this region. Planning to create appropriate facilities and infrastructure for nature-based tourism in the region and facilitate conditions for private sector investment (domestic and foreign) along with the use of marine aquaculture capacity can play an important role in the sustainable development of the region.

Keywords: Strategic planning, Nature-oriented tourism, Coastal areas, Hormozgan province, Bandar Lengeh County.

5-Refrences

- Ars, M., & Bohanec, M. (2010). Towards the Ecotourism: A Decision Support Model for the Assessment of Sustainability of Mountain Huts in the Alps. Environmental Management, 91(12), 2554-2564. doi:10.1016/j.jenvman.2010.07.006
- Arsic, S., Nikolic, D., & Zivkovic, Z. (2017). Hybrid SWOT - ANP - FANP Model for Prioritization Strategies of Sustainable Development of Ecotourism in National Park Djerdap, Serbia. Forest Policy and Economics, 80, 11-26. doi:10.1016/j.forpol.2017.02.003
- Ashok, S. (2017). Development of Ecotourism Sustainability Assessment Framework Employing Delphi, C&I and Participatory Methods: A Case Study of KBR, West Sikkim, India. Tourism Management Perspectives, 21, 24-41. doi:10.1016/j.tmp.2016.10.005
- Batta, R. (2006). Evaluating Ecotourism in Mountain Areas: A Study of Three Himalayan Destinations. International Review for Environmental Strategies, 41-62. Retrieved from http://pub.iges.or.jp/modules/envirolib/view.php?docid=446
- Bhuiyan, M., Siwar, C., Ismail, S., & Islam, R. (2011). The Role of Ecotourism for Sustainable Development in East Coast Economic Region (ECER),Malaysia. American Journal of Applied Sciences , 540-546. doi:10.3844/ajassp.2011.540-546
- Bunruamkaew, K., & Murayama, Y. (2011). Site Suitability Evaluation for Ecotourism Using GIS&AHP: a Case Study of Surat Thani Province, Thailand. Procedia Social and Behavioral Sciences, 269-278. doi:10.1016/j.sbspro.2011.07.024
- Chaminuka, p., Groeneveld, R., Selomane, A., & van Ierland, E. (2012). Tourist preferences for ecotourism in rural communities adjacent to Kruger National Park: A choice experiment approach. Tourism Management, 33(1), 168-176. doi:10.1016/j.tourman.2011.02.016
- Cobbinah, P. (2015). Contextualising the Meaning of Ecotourism. Tourism Management Perspectives, 179-189. doi:10.1016/j.tmp.2015.07.015
- Cobbinah, P., Amenuvor, D., Black, R., & Peprah, C. (2017). Ecotourism in the Kakum Conservation Area, Ghana: Local Politics, Practice and Outcome. Outdoor Recreation and Tourism, 34-44. doi:10.1016/j.jort.2017.09.003
- Das, M., & Chatterjee, B. (2015). Ecotourism: A Panacea or a Predicament?. Tourism Management Perspectives, 14, 3-16. doi:10.1016/j.tmp.2015.01.002
- Donohoe, H., & Needham, R. (2006). Ecotourism: The Evolving Contemporary Definition. Ecotourism,192-210. doi:10.2167/joe152.0
- Drumm, A., & Moore, A. (2005). Ecotourism Development- A Manual for Conservation Planners and Managers. Arlington.
- Earabi, M., Hashem, A., & Nazami Vand Ghegni, H. (2014). Strategic Planning Handbook. Tehran: Cultural Research. [In Persian]
- Fallahtabar, N. (2016). The state of ecotourism in sustainable development of Qeshm (By utilizing of SWOT model). Regional Planning, 29-42. [In Persian]
- Ghorbani, A., Raufirad, V., Rafiaani, P., & Azadi, H. (2015). Ecotourism Sustainable Development Strategies Using SWOT and QSPM Model: A Case Study of Kaji Namakzar Wetland, South Khorasan Province, Iran. Tourism Management Perspectives, 290-297. doi:https://doi.org/10.1016/j.tmp.2015.09.005
- Golkar, K. (2006). Adaptation of SWOT Analysis Technique for Application in Urban Design. Soffeh, 15(41), 44-65. [In Persian]
- Hsu, P. h (2019). Economic Impact of Wetland Ecotourism: An Empirical Study of Taiwan's Cigu Lagoon Area.Tourism Management Perspectives, 31-40. doi:https://doi.org/10.1016/j.tmp.2018.10.003
- Ioppolo, G., Saija, G., & Salomone, R. (2013). From Coastal Management to Environmental Management: The Sustainable Eco-Tourism Program for the Mid-Western Coast of Sardinia (Italy). Land Use Policy,460-471. doi:10.1016/j.landusepol.2012.08.010
- Jan Parvar, M., & Ghorbani Sepehr, A. (2016). Geotourism and Sustainable Tourism in Hormozgan Province. Persian Gulf Cultural and Political Studies Quarterly,111.[In Persian]
- Jayawardena, C., Patterson, D., Choi, C., & Brain, R. (2008). Sustainable Tourism Development in Niagara: Discussions,Theories, Projects & nsights. Contemporary Hospitality Management, 258-277. doi:10.1108/09596110810866082
- Jeong, s., Moruno, L., Blanco, J., & Cabanillas, F. (2014). An Operational Method to Supporting Siting Decisions for Sustainable Rural Second Home Planning in Ecotourism Sites. Land Use Policy, 41, 550-560. doi:10.1016/j.landusepol.2014.04.012
- Kazeminia, A., Hultman, M., & Mostaghel, R. (2016). Why Pay More for Sustainable Services? The Case of Ecotourism. Business Research, 4992-4997. doi:10.1016/j.jbusres.2016.04.069
- Lashgari, S., Antucheviciene, J., Delavari, A., & Kheirkhah, O. (2014). Using QSPM and WASPAS Methods for Determining Outsourcing Strategies. Business Economics and Management, 729-743. doi:10.3846/16111699.2014.908789

- Martha, H. (2008). Ecotourism and Sustainable Development WhoOwnsParadise? Washington, DC: Island Press.
- Mohamadi, Y., Hedayatinia, S., Hasanpoor, K., Bayanati, N. (2021). Identification and Prioritization of Development Strategies in Rural Areas Based on Strategic Planning Approach: Case Study of Asadabad Town, Hamedan Province. Geography and Development, 18(61), 183-204, 10.22111/j10.22111.2021.5848 [In Persian]
- Mohammadian Mosammam, H., Sarrafi, M., Tavakoli Nia, j., & Heidari, s. (2016). Typology of the Ecotourism Development Approach and an Evaliation from the Sustainability View: the Case of Mazandaran Province, Iran. Tourism Management Perspectives, 168-178. doi:10.1016/j.tmp.2016.03.004
- Mosavi, K., & Mosavi, A. (2019). Investigating the Potential of Tourism and Ecotourism in Ardakan City Using SWOT Model. Environmental Science and Technology, 179-192. [In Persian]
- Pforr, C. (2010). Concepts of Sustainable Development, Sustainable Tourism, and Ecotourism: Definitions, Principles, and Linkages. Hospitality &Tourism, 67-71. doi:https://doi.org/10.1080/15022250127788
- Raisi, A., Salarzehi, H., Sheihaki Tash, M. (2021). Determining of Tourism Strategies in Rural Development Based on QSPM-SWOT Combined Matrix (Case Study: Sarbaz county), Geography and Development, 18(61), 283-304, 10.22111/ j10.22111.2021.5854 [In Persian]
- Santarem, F., Campos, J., Pereira, P., Hamidou, D., Saarinen, J., & Brito, J. (2018). Using Multivariate Statistics to Assess Ecotourism Potential of Water Bodies: A Case-Study in Mauritania. Tourism Management, 67, 34-46. doi:10.1016/j.tourman.2018.01.001
- Sharpley, R. (2009). Tourism Development and the Environment: Beyond Sustainability?, Earthscan
- Sharpley, R. (2010). Tourism and Sustainable Development: Exploring the Theoretical Divide. Sustainable Tourism, 1-19. doi:https://doi.org/10.1080/09669580008667346
- Sharpley, R, Telfer, D(2014). Tourism and Development: Concept and issues, Channel View Publications.
- The International Ecotourism Society. (2019, April 25). The International Ecotourism Society. Retrieved from What is ecotourism?: https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/
- Varley, P., & Medway, D. (2011). Ecosophy and Tourism: Rethinking a Mountain Resort. Tourism Management, 902-911. doi:10.1016/j.tourman.2010.08.005
- Verdugo, M., Vazquez, M., García, M., & Agüera, F. (2016). The relevance of psychological factors in the ecotourist experience satisfaction through ecotourist site perceived value. Cleaner Production, 124, 226-235. doi:10.1016/j.jclepro.2016.02.126
- Zhang, H., & Lai Lei, S. (2012). A Structural Model of Residents' Intention to Participate in ecotourism: The Case of a Wetland Community. Tourism Management, 33(4), 916-925 doi:10.1016/j.tourman.2011.09.012

تعیین راهبردهای توسعهٔ گردشگری پایدار در نواحی ساحلی با تأکید بر گردشگری طبیعت‌محور، مطالعهٔ موردی: منطقهٔ ساحلی بندر مقام تا بندر حسینه در استان هرمزگان

رضا علیزاده[1]، دکتر حسن ایزدی[2]*، دکتر مجتبی آراسته[3]

جغرافیا و توسعه، شمارهٔ ۶۴، پاییز ۱۴۰۰
تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۸/۲۷
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۰۸
صفحات : ۲۳۶- ۲۱۵

واژه‌های کلیدی:
برنامه‌ریزی راهبردی، گردشگری طبیعت‌محور، مناطق ساحلی، استان هرمزگان، شهرستان بندرلنگه.

چکیده

گردشگری طبیعت‌محور به‌عنوان یکی از انواع گردشگری می‌تواند نقش مهمی در توسعهٔ پایدار مناطق ایفا کند و همچنین اثرات مهمی برروی ارتقای سلامت جسمی و روحی گردشگران داشته باشد. شهرستان بندرلنگه از ظرفیت‌های طبیعی متعددی همچون سواحل شنی، صخره‌ای و مرجانی منحصربه‌فرد، جزایر متعدد، گنبدهای نمکی و چشم‌اندازهای کوهستانی کم‌نظیر برخوردار است که حاکی از ظرفیت این شهرستان برای توسعهٔ گردشگری طبیعت‌محور است؛ اگرچه تاکنون از این ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل استفاده مؤثر نشده‌است. هدف این پژوهش تدوین راهبردهای توسعهٔ گردشگری پایدار با تأکید بر گردشگری طبیعت‌محور در منطقهٔ غرب شهرستان بندرلنگه است. بدین‌منظور، ابتدا عوامل درونی (قوّت و ضعف) و بیرونی (فرصت و تهدید) با بهره‌گیری از تکنیک سوآت (SWOT) و نظر متخصصان مشخص شد و براساس آن‌ها راهبردهای توسعهٔ پایدار منطقه تعیین و درنهایت رتبه‌بندی راهبردها با استفاده از تکنیک ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمّی (QSPM) انجام شد. نتایج نشان می‌دهد که راهبردهایی همچون فراهم‌آوردن تجهیزات و تسهیلات گردشگری طبیعت‌محور در سواحل منطقه، ارائهٔ تجهیزات تفریحات و ورزش‌های آبی در سواحل منطقه و هدایت گردشگران طبیعت‌محور استان فارس، جزیرهٔ کیش و کشورهای حاشیهٔ خلیج‌فارس به منطقه، به‌ترتیب بیشترین امتیازات را به خود اختصاص دادند. یافته‌های این پژوهش می‌تواند به‌منظور برنامه‌ریزی و توسعهٔ گردشگری طبیعت‌محور و به‌دنبال آن دستیابی به توسعهٔ پایدار در این منطقه مدنظر مدیران، تصمیم‌گیران و برنامه‌ریزان قرار گیرد.

مقدمه

گسترش فناوری‌های ارتباطی، پیشرفت وسایل حمل‌ونقل و تحولات اجتماعی- اقتصادی گسترده، منجر به رشد گردشگری از سال ۱۹۶۰ شد. گردشگری در طول دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ به موفقیت‌های اقتصادی بسیاری در کشورهای مختلف دست‌یافت. در آن دوران سیاست‌گذاران از دیگر ابعاد آن صرف‌نظر کرده بودند و تمرکز آن‌ها بر بعد اقتصادی معطوف‌شده بود؛ بنابراین در این دوران با وجود پیشرفت‌های اقتصادی، آسیب‌های اجتماعی و زیست‌محیطی بسیاری به‌وجود آمد (*Mohamadian mosamam et al, 2016: 168*).

گردشگری ابزار مهمی برای توسعهٔ کسب‌وکار ملی و محلی است. در سراسر جهان دلیل اصلی تأکید بر گردشگری به‌عنوان یک راهبرد توسعه، تأثیر مثبت آن بر اقتصاد محلی و ملی است؛ به‌طوری‌که بیان می‌شود توجیه اصلی حمایت دولت‌ها، توان بالقوهٔ آن در توسعهٔ اقتصادی است. برای بسیاری از کشورهای درحال‌توسعه، گردشگری به یکی از منابع اصلی کسب درآمد ارز خارجی تبدیل شده‌است.

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، بخش شهرسازی، دانشکدهٔ هنر و معماری، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران — a.alizadeh@shirazu.ac.ir
۲- استادیار بخش شهرسازی، دانشکدهٔ هنر و معماری، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران (نویسنده مسئول) — izady@shirazu.ac.ir
۳- استادیار بخش شهرسازی، دانشکدهٔ هنر و معماری، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران — M.arasteh@shirazu.ac.ir

در کشورهای توسعه‌یافته نیز درآمدهای گردشگری بین‌المللی سهم زیادی در توسعهٔ اقتصادی دارد. میزان وابستگی اقتصاد ملی یا محلی به گردشگری با توجه به عوامل مختلف متفاوت است. بااین‌حال به‌طورکلی وابستگی کشورهای کمتر-توسعه‌یافته نسبت‌به کشورهای صنعتی و توسعه‌یافته به گردشگری بیشتر است؛ به‌طوری‌که در کشورها و مناطق کوچک، گردشگری بخش غالب اقتصادی است (*Sharpley & Telfer, 2014: 14*)؛ به‌عنوان‌مثال در قبرس حدود ۲۵ درصد نیروی کار به‌طور مستقیم و غیرمستقیم در حوزهٔ گردشگری مشغول به کار هستند (*Sharply, 2009: 170*).

گردشگری به‌عنوان یک ابزار اقتصادی قابل‌قبول، منافع اقتصادی زیادی را برای جوامع میزبان به ارمغان می‌آورد، باعث تولید درآمد و مشاغل جدید، افزایش ارزش املاک، ارائهٔ زیرساخت‌ها و بهبود امکانات برای جوامع میزبان می‌شود و درنهایت منجر به توسعهٔ محلی و منطقه‌ای می‌شود. از سوی دیگر می‌تواند باعث ازبین‌رفتن منابع طبیعی، اجتماعی و فرهنگی شود، هویت محلی را تضعیف کند، میزان جرم و جنایت را افزایش دهد، وابستگی به کشورهای صنعتی را زیاد کند و مشکلات زیست‌محیطی غیرقابل جبرانی ایجادکند (*Jayawardena et al, 2008:265*)؛ بنابراین برنامه‌ریزی باید به‌گونه‌ای باشد که جنبه‌های مثبت را به حداکثر و جنبه‌های منفی را به حداقل برساند.

از دههٔ ۱۹۸۰ با تشدید مشکلات و پدیدارشدن جنبش‌های زیست‌محیطی، رویکرد گردشگری پایدار ظهور کرد. تعریف سازمان تجارت جهانی از گردشگری پایدار در سال ۱۹۹۳، پاسخ به نیازهای گردشگران حاضر، در عین حفاظت و افزایش فرصت برای گردشگران آینده بود (*Sharpley, 2010: 9-10*). گردشگری پایدار اشکال مختلفی دارد و آنچه در این پژوهش مدنظر قرار دارد، نوع خاصی از آن، یعنی گردشگری طبیعت‌محور است. از زمان اجرای گردشگری طبیعت‌محور در سراسر جهان به‌دلیل ناسازگاری در بینش و عمل، موضوعی به‌شدت بحث‌برانگیز بوده‌است.شواهد کلی بر نتایج گردشگری طبیعت‌محور در جهان نتایج متفاوتی را نشان می‌دهد. اگرچه نمونه‌های موفق بسیاری وجود دارد، فهرست نمونه‌های ناموفق نیز چشم‌گیر است؛ به‌طوری‌که به‌دلیل مشکلات ساختاری، عملیاتی و فرهنگی، در بسیاری از نقاط تبدیل به یک مشکل شده‌است (*Das & Chatterjee,2015:13-14*). یکی از جامع‌ترین راه‌حل‌ها برای موفقیت مربوط به پفور (Pforr) است که بیان می‌کند برای موفقیت گردشگریِ طبیعت‌محور، باید جهانی فکر کرد و محلی عمل کرد (*Pforr, 2010: 69-70*). وی تأکید دارد که اهداف و اصول گردشگری طبیعت‌محور ثابت هستند، ولی راه رسیدن به‌آن‌ها برای مناطق مختلف، متفاوت است و باید براساس ویژگی‌های منحصربه‌فرد هر منطقه برنامه‌ریزی کرد. در کشور ما با توجه به وجود تنوع جغرافیایی، قابلیت‌های زیادی برای رونق گردشگری طبیعت‌محور وجود دارد. ازجمله مناطق مهم کشور برای رونق گردشگری طبیعت‌محور، منطقهٔ غرب استان هرمزگان (حدفاصل بندر مقام تا بندر حسینه) است. این منطقه برخوردار از جاذبه‌های طبیعی متنوع و منحصربه‌فردی همچون جزایر لاوان، مارو و هندورابی، ساحل‌های بکر شنی، مرجانی و صخره‌ای، مسیرهای ساحلی تماشایی و... است که ظرفیت این منطقه برای گردشگری طبیعت‌محور را نشان می‌دهد؛ بنابراین هدف این پژوهش تدوین راهبردهایی برای توسعهٔ گردشگری پایدار است. بدین‌منظور ابتدا وضع موجود منطقه براساس ماتریس سوآت[1] برای این نوع از گردشگری تحلیل و

1- Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats (SWOT)

استراتژی‌های توسعهٔ آن بیان شده است و سپس راهبردهای برتر با استفاده از ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمّی[1]، اولویت‌بندی و سازمان فضایی پیشنهادی این پژوهش براساس راهبردهای برتر ارائه می‌شود.

مبانی نظری

در این بخش به‌صورت سلسله‌مراتبی ابتدا گردشگری پایدار تعریف شده‌است؛ سپس گردشگری طبیعت‌محور که زیرمجموعهٔ گردشگری پایدار و موضوع اصلی این پژوهش است؛ به‌تفصیل بیان و اصول و اثرات آن ارائه شده‌است.

- گردشگری پایدار

گردشگری پایدار به‌عنوان جزئی از توسعهٔ پایدار دارای سه بُعد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی است. پژوهشگران مختلف براساس دیدگاه خود تعاریف متفاوتی از آن ارائه کرده‌اند که در بخش زیر براساس ابعاد سه‌گانه تعاریفی ارائه شده‌است (جدول ۱).

جدول ۱: تعاریف گردشگری پایدار

بُعد	تعریف	پژوهشگر
زیست‌محیطی	سفری به مناطق طبیعی که در کنار بهبود سطح رفاه بومیان، سعی در حفظ محیط‌زیست دارد.	Martha, 2008: 6
	سفر مسئولانه به مناطق طبیعی که محیط‌زیست را حفظ می‌کند و رفاه مردم محلی را بهبود می‌بخشد.	Das & Chatterjee, 2015: 14
اجتماعی	گردشگری پایدار گونه‌ای از گردشگری است که منابع اجتماعی و فرهنگی که گردشگری به آن‌ها بستگی دارد را حفاظت و تقویت می‌کند.	Sharpley,2010: 12
	گردشگری پایدار سفری، گونه‌ای از گردشگری است که شامل آموزش، یادگیری، احترام به فرهنگ‌ها و ترویج حقوق بشر است.	Mohamadian mosammam et al, 2016: 169
اقتصادی	گردشگری پایدار بخشی از توسعهٔ پایدار است که توسعهٔ اقتصادی را برای جوامع محلی به ارمغان می‌آورد.	Jeong, 2014: 550
	روند سفرهای کوچک و تخصصی که بازدیدکنندگان را براساس اصول پایداری با تجارب منحصربه‌فرد و با کیفیت عالی مواجه می‌سازد و منفعت اقتصادی را به همراه دارد.	Ars & Bohanec, 2010: 2555

درمجموع تعریف مورد پذیرش این پژوهش از گردشگری پایدار؛ گردشگری‌ای است که در کنار توجه به ابعاد زیست‌محیطی و اجتماعی، برای جوامع محلی منافع اقتصادی داشته باشد.

- گردشگری طبیعت‌محور

گردشگری طبیعت‌محور یک فرم از گردشگری پایدار است (Jeong et al, 2014: 550). این نوع از گردشگری ابعاد مختلفی دارد و به‌همین‌دلیل از نظر پژوهشگران مختلف، تعاریف متعددی بیان‌شده است. یکی از جامع‌ترین این تعاریف، مربوط به انجمن بین‌المللی گردشگری طبیعت‌محور است که بیان می‌دارد گردشگری طبیعت‌محور، سفری مسئولانه به مناطق طبیعی است که از محیط‌زیست حفاظت می‌کند و رفاه مردم محلی را بهبود می‌بخشد. (*The International Ecotourism Society, 2019*).

در طول زمان، گردشگری طبیعت‌محور تعاریف متفاوتی داشته است که در شکل ۱ تعدادی از این تعاریف در بازهٔ زمانی ۲۰۰۶ تا ۲۰۲۰ بیان شده‌است.

1-Quantitative Strategic Planning Matrix (QSPM)

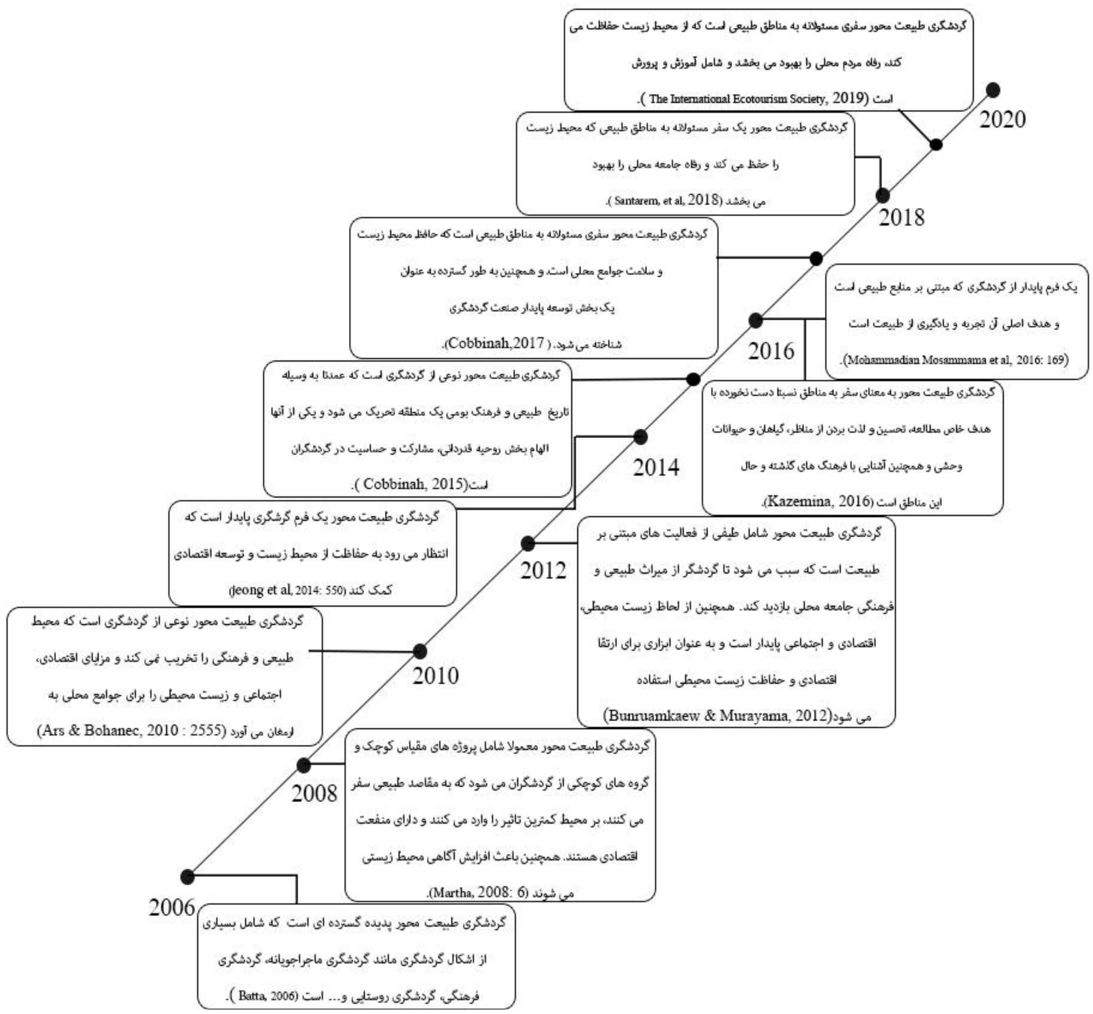

شکل ۱: سِیر تعاریف گردشگری طبیعت‌محور (۲۰۰۶ تا ۲۰۲۰)

پیرو تعاریف ارائه‌شده در شکل ۱، گردشگری طبیعت‌محور در این پژوهش به شرح زیر تعریف می‌شود. گردشگری طبیعت‌محور نوعی از گردشگری در راستای پایداری است. این گردشگری اغلب به‌صورت گروه‌های کوچک و در قالب یک سفر آگاهانه و آموزنده با مشارکت مردم محلی است که باعث تعامل طبیعت و انسان می‌شود و از این طریق میراث طبیعی و فرهنگی مقصد شناخته می‌شود و آگاهی زیست‌محیطی ارتقا می‌یابد. منفعت اقتصادی حاصل از این‌گردشگری به‌طور مستقیم و غیرمستقیم برای توانمندسازی جامعهٔ محلی و حفاظت از طبیعت استفاده می‌شود.اصول گردشگری ورزشی طبیعت‌محور ازنظر این پژوهش به شرح زیر است:

۱. آموزش همه‌جانبه به گردشگران، مردم محلی و متولیان گردشگری و ایجاد آگاهی زیست‌محیطی-فرهنگی؛
۲. احترام به حقوق و عقاید مادی و معنوی مردم بومی در جامعهٔ خود؛
۳. ایجاد مزایای مالی و غیرمالی برای حفاظت از طبیعت و توانمندسازی جامعهٔ محلی؛

٤. حداقل اثرات منفی فیزیکی، اجتماعی و... بر مقصد طبیعی و مردم بومی آن.

اصول گردشگری طبیعت‌محور

همان‌طور که در شکل ۱ بیان شده‌است، گردشگری طبیعت‌محور دارای سه بُعد اصلی زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی است. هریک از این ابعاد نیز دارای اصول مشخصی هستند که پژوهشگران مختلف آن‌ها را بیان کرده‌اند. در جدول ۲ به تعدادی از این اصول اشاره شده‌است.

جدول ۲: اصول گردشگری طبیعت‌محور

پژوهشگر	اصول
Donohoe & Needham, 2006	طبیعت مبنا؛ نگهداری/ حفاظت؛ آموزش‌و پرورش؛ پایداری؛ توزیع مزایا؛ اخلاق/ مسئولیت/ آگاهی
Martha, 2008	مسافرت به مقصدی طبیعی؛ حداقل تأثیرگذاری؛ افزایش آگاهی محیط‌زیستی؛ دارای منفعت اقتصادی برای حفاظت از مقصد
Varley & Medway, 2011	مبتنی بر طبیعت؛ آموزش؛ پایداری
Chaminuka et al, 2012	مشارکت فعال در میراث فرهنگی و طبیعی؛ مشارکت جوامع محلی در برنامه‌ریزی اکوتوریسم و کمک به رفاه آن‌ها؛ آشنایی گردشگران با میراث فرهنگی و طبیعی مقصد؛ سازماندهی گردشگران در گروه‌های کوچک
Cobbinah, 2015	حفاظت از محیط‌زیست؛ حفظ فرهنگ؛ مشارکت اجتماعی؛ منافع اقتصادی؛ توانمندسازی گروه‌های آسیب‌پذیر
Ashok, 2017	مبتنی بر طبیعت؛ ازنظر زیست‌محیطی پایدار؛ سودمندی اقتصادی برای جوامع محلی؛ رضایت گردشگران
The International Ecotourism Society, 2019	به حداقل رساندن اثرات فیزیکی، اجتماعی، رفتاری و روانی؛ ایجاد آگاهی زیست‌محیطی؛ فرهنگی و احترام به آن؛ ارائهٔ تجارب مثبت برای بازدیدکننده و میزبان؛ ارائهٔ مزایای مالی مستقیم برای حفاظت از طبیعت؛ ایجاد مزایای مالی برای مردم محلی و صنعت خصوصی؛ ارائهٔ تجارب تفسیری به‌یادماندنی به بازدیدکنندگان که به افزایش حساسیت به اوضاع‌واحوال سیاسی، زیست‌محیطی و اجتماعی کشورها کمک می‌کنند؛ طراحی، ساخت و اجرای امکانات اکوتوریسم با حداقل تأثیر؛ به‌رسمیت‌شناختن حقوق و عقاید معنوی مردم بومی در جامعه خود و کار با همکاری آن‌ها برای ایجاد توانمندسازی

به‌طور سنتی دولت به‌دنبال انکار دسترسی مردم محلی و مشارکت آن‌ها در فعالیت‌هایی است که در مناطق حفاظت‌شدهٔ طبیعی انجام می‌شود؛ درنتیجه اعضای جامعه به‌عنوان ذی‌نفع شناخته نشده و از فرصت‌های گردشگری طبیعت‌محور در سراسر جهان محروم شده‌اند *(Drumm & Moore, 2005: 41)*. در مناطقی که جوامع به‌خوبی سازمان یافته‌اند و مردم محلی مشارکت کرده‌اند، در جذب گردشگر موفق‌تر عمل شده‌است؛ چنانکه تعداد زیادی از بومیان و دیگر گروه‌های محلی، گردشگری طبیعت‌محور را به‌عنوان بخشی از راهبرد توسعهٔ خود پذیرفته‌اند. علاقهٔ روبه‌رشد گردشگران به یادگیری و تجربهٔ فرهنگ‌های مختلف باعث شده که صنعت گردشگری، جوامع را در فعالیت‌های محلی خود حفظ و تقویت کند و این امر منجر به افزایش آگاهی جوامع از فرصت‌های ارائه‌شده از سوی گردشگری است. یکی از بزرگ‌ترین کمک‌های گردشگری طبیعت‌محور این است که می‌تواند فعالیت‌های اجتماعی را از دستهٔ تهدید به فرصت‌ها تغییر دهد؛ یعنی فعالیت‌هایی که به توسعهٔ پایدار و دستیابی به اهداف حفاظت از منطقه کمک می‌کند.گردشگری طبیعت‌محور اغلب در سازمان‌های غیردولتی حفاظتی به‌عنوان یک راه‌حل برای توسعهٔ

اقتصادی سازگار با منطقه به حساب می‌آید؛ اما انتظارات اجتماعی اغلب هنگامی که پروژه نتواند منافع پیش‌بینی‌شده را تأمین کند، مورد سوءاستفاده قرار می‌گیرد؛ بنابراین بسیار مهم است که پیش از توسعهٔ زیرساخت‌ها، امکان موفقیت یک پروژهٔ گردشگری طبیعت‌محور مورد ارزیابی قرار گیرد تا این اطمینان برای متولیان و ذی‌نفعان حاصل شود (Drumm & Moore, 2005: 41).

اثرات گردشگری طبیعت‌محور

گردشگری طبیعت‌محور در اواخر دههٔ ۱۹۸۰ به‌عنوان شیوه‌ای پایدار از گردشگری شناخته می‌شود و به‌دلیل مزایای اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی تاکنون در سراسر جهان مورد توجه قرار گرفته است. این نوع از گردشگری می‌تواند باعث حفظ و ارتقای مردم در منطقه و همچنین توسعهٔ اقتصادی ازطریق مشارکت محلی باشد. بااین‌حال بسیاری از پژوهشگران این نوع از گردشگری را یک تعارض بین توسعهٔ اقتصادی و حفاظت زیست‌محیطی می‌دانند (Hsu, 2019: 31)؛ بنابراین در جدول ۲ اثرات مثبت و منفی این نوع از گردشگری در سه بُعد اصلی آن، یعنی فرهنگی- اجتماعی، اقتصادی و محیطی بیان شده‌است.

جدول ۳: اثرات مثبت و منفی گردشگری طبیعت‌محور

اثرات	فرهنگی-اجتماعی	اقتصادی	محیطی
مثبت	فراهم‌آوردن فرصت‌های آموزشی برای مردم محلی؛ افزایش دسترسی به خدمات؛ کاهش میزان مهاجرت؛ افزایش مشارکت اجتماعی؛ ایجاد نگرش مثبت در مردم نسبت‌به حفاظت از محیط‌زیست؛ توسعهٔ امکانات بهداشتی؛ فرصتی برای ترویج ارزش‌ها در جوامع محلی	افزایش درآمد جامعه؛ افزایش اشتغال؛ ایجاد بازارهای محلی برای محصولات محلی؛ تولید ارز خارجی؛ افزایش درآمد مالیاتی؛ ایجاد تنوع در اقتصاد؛ بهبود اقتصاد محلی؛ کاهش فقر؛ ایجاد اشتغال	مدیریت بهتر منابع طبیعی به‌دلیل تولید منابع مالی؛ حفاظت از محیط‌زیست؛ حفظ گونه‌های در معرض خطر
	Das & Chatterjee, 2015 Bunruamkaew & Murayama, 2011 Chaminuka et al, 2012 Zhang & Lailei, 2012	Arsic et al, 2017 Das & Chatterjee, 2015 Bunruamkaew & Murayama, 2011 Chaminuka et al, 2012 Zhang & Lailei, 2012 Verdugo et al, 2016	Das & Chatterjee, 2015 Santarem et al, 2018 Chaminuka et al, 2012 Verdugo et al, 2016 Zhang & Lailei, 2012
منفی	عدم‌مشارکت مردم محلی؛ آسیب زدن به میراث فرهنگی؛ مناقشات استفاده از زمین بین مالکان محلی و سازمان‌های گردشگری و... ؛ مهاجرت اجباری ساکنان محلی؛ افزایش جرم و ... به‌تبع وجود گردشگران	توزیع نابرابر درآمد	افزایش آلودگی؛ فرسایش خاک؛ جنگل‌زدایی؛ انقراض گونه‌های گیاهی
	Das & Chatterjee, 2015	Mohammadian Mosammam et al, 2016	Mohammadian Mosammam et al, 2016

بااین‌حال به نظر می‌رسد با برنامه‌ریزی و مدیریت دقیقی که همهٔ جنبه‌های گردشگری طبیعت‌محور، اعم‌از زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی را متعادل سازد، می‌توان به نتایج مطلوبی دست‌یافت.

پیشینهٔ پژوهش

پژوهش‌های خارجی بسیاری در زمینهٔ گردشگری طبیعت‌محور صورت گرفته است؛ به‌طورمثال بهیان و همکاران (۲۰۱۱) پژوهشی با

عنوان «نقش گردشگری طبیعت‌محور در توسعهٔ پایدار منطقهٔ ساحلی اقتصادی شرق مالزی» ضمن بیان نقاط قوّت، ضعف، فرصت و تهدید به بررسی راهبردهای توسعهٔ گردشگری طبیعت‌محور در این منطقه پرداخته‌اند (Bhuiyan et al, 2011: 545). همچنین قربانی و همکاران در پژوهشی با عنوان «راهبردهای توسعهٔ پایدار گردشگری طبیعت‌محور با استفاده از مدل SOWT-QSPM، مطالعهٔ موردی تالاب کاجی خراسان جنوبی» به بررسی وضعیت موجود این منطقه پرداخته‌اند و راهکارهایی برای توسعهٔ پایدار آن ارائه داده‌اند (Ghorbani et al, 2015: 296). در پژوهش‌های داخلی نیز بر این موضوع تأکید شده‌است؛ به‌طورمثال موسوی و همکاران در پژوهشی به بررسی قابلیت‌ها و محدودیت‌های توسعهٔ گردشگری طبیعت‌محور شهرستان اردکان با استفاده از مدل سوآت پرداخته و درنهایت استراتژی‌های مناسب برای توسعهٔ این نوع از گردشگری را بیان می‌دارند (Mosavi & Mosavi, 2019: 190-191). محمدی و همکاران نیز در پژوهشی با عنوان شناسایی و اولویت‌بندی راهبردهای توسعه در مناطق روستایی بر مبنای رویکرد برنامه‌ریزی استراتژیک، با به‌کارگیری تکنیک SWOT، نقاط قوّت، ضعف، فرصت و تهدید شناسایی‌شده و درنهایت راهبردهای توسعهٔ شهرستان اسدآباد ارائه شده‌است (mohamadi et al, 2021: 197-199). همچنین در پژوهشی با عنوان تعیین راهبردهای گردشگری در توسعهٔ مناطق روستایی براساس ماتریس ترکیبی SWOT-QSPM، رئیسی و همکاران با به‌کارگیری تکنیک SWOT راهبردهای گردشگری برای توسعهٔ مناطق روستایی در شهرستان سرباز تعیین کرده‌اند و درنهایت با استفاده از ماتریس QSPM اولویت آن‌ها را تعیین کرده‌اند (Raisi et al, 2021: 298-300). همچنین «فلاح‌تبار» در پژوهشی با عنوان جایگاه گردشگری طبیعت‌محور در توسعهٔ پایدار شهر قشم به بهره‌گیری از مدل سوآت ظرفیت این نوع از گردشگری را برای توسعهٔ این منطقه از استان هرمزگان بیان می‌دارد (Fallahtabar, 2016: 40-41). در پژوهشی دیگر «جان‌پرور و قربانی‌سپهر» بر شاخهٔ زمین‌شناسی گردشگری طبیعت‌محور در استان هرمزگان متمرکز شدند و به بررسی و شناسایی ظرفیت‌های طبیعی، فرهنگی و تاریخی این استان پرداختند (Jan Parvar & Ghorbani Sepehr, 2016: 131).

نقطهٔ اشتراک کلی پژوهش حاضر با پژوهش‌هایی که در سطح ملی و بین‌المللی بررسی شده در تأکید بر گردشگری طبیعت‌محور به‌عنوان ابزاری برای توسعهٔ پایدار است. برخی از پژوهش‌ها نیز به نوع‌شناسی، بازاریابی، رتبه‌بندی و پهنه‌بندی مناطق مختلف براساس معیارهای این نوع از گردشگری پرداخته‌اند (Ioppolo et al, 2013: 470) که متفاوت از روند این پژوهش است. از سوی دیگر نقطهٔ افتراق این پژوهش با سایر پژوهش‌ها در تمرکز آن بر گونهٔ خاصی از گردشگری، یعنی گردشگری طبیعت‌محور و همچنین انطباق این گردشگری با ظرفیت‌های بالقوه و بافعل منطقهٔ بندر مقام تا بندر حسینه است. نکتهٔ بسیار مهم در رابطه با گردشگری طبیعت‌محور این است که نحوهٔ به‌کارگیری آن در مناطق مختلف متفاوت است و باید براساس ویژگی‌های منحصربه‌فرد هر منطقه باشد؛ بنابراین در این پژوهش همانند دو پژوهش که در سطح ملی و بین‌المللی انجام شده‌است (Bhuiyan et al, 2011: 545; Mosavi & Mosavi, 2019: 190-191) با بررسی نقاط قوّت، ضعف، فرصت و تهدید وضع موجود منطقهٔ غرب استان هرمزگان (حدفاصل بندر مقام تا بندر حسینه) مورد بررسی قرار گرفته و راهبردهای توسعهٔ پایدار

این منطقه براساس ویژگی‌های آن و با تأکید بر گردشگری طبیعت‌محور بیان شده‌است.

معرفی محدودهٔ مورد مطالعه

محدودهٔ مورد مطالعه (حدفاصل بندر حسینه‌بندر مقام)، بخش جنوبی و ساحلی بخش شیبکوه واقع در شهرستان بندرلنگهٔ استان هرمزگان است که از شمال به ادامهٔ بخش شیبکوه، از جنوب به بخش کیش، از غرب به شهرستان پارسیان و از شرق به بخش مهران بندرلنگه منتهی می‌شود. محدودهٔ مورد بررسی دارای دو نوع مسیر کنارگذر آسفالت و کنارگذر خاکی است و اغلب جاذبه‌های گردشگری طبیعت‌محور همچون ساحل‌های بکر در این مسیر قرار دارد و مسیر آسفالت نیز بخشی از مسیر اصلی است که شهرستان پارسیان را به بندرلنگه متصل می‌کند. همچنین فرودگاه‌های جزیرهٔ لاوان، جزیرهٔ کیش و شهرستان بندرلنگه در مجاورت این منطقه قرار دارند. این محدوده نسبتاً ناهموار و در دنبالهٔ رشته‌کوه زاگرس جنوبی است که دارای تعدادی رشته‌کوه با قله‌های نه‌چندان بلند و تعدادی دشت کوچک و بزرگ است. ارتفاعات شمالی و جنوبی منطقه، همگی به‌طور منظم در امتداد و موازی با ساحل دریا استقرار دارند و از ویژگی‌های منحصربه‌فرد منطقه، فاصلهٔ بسیار نزدیک ارتفاعات جنوبی منطقه با کرانهٔ خلیج‌فارس است که باعث ایجاد سواحل بکر با مناظر کم‌نظیر شده‌است. توزیع ارتفاعی این شهرستان با سهمی معادل ۹۴ درصد غالباً کمتر از ۸۰۰ متر بوده و تنها سهم اندکی معادل ۶ درصد را ارتفاعات بیش از ۸۰۰ متر تشکیل داده‌است. در نزدیکی بندر حسینه، بزرگ‌ترین گنبد نمکی واقع در حاشیهٔ ساحلی استان هرمزگان وجود دارد و همچنین رودخانه‌ای به‌موازات ساحل و در مجاورت ارتفاعات جنوبی در جریان است. شکل ۲ موقعیت منطقه را نشان می‌دهد. همچنین برخی از تصاویر منطقه در شکل ۳ نشان داده شده‌است.

شکل ۲: محدودهٔ مورد مطالعه

مأخذ: با استفاده از Using Google Maps

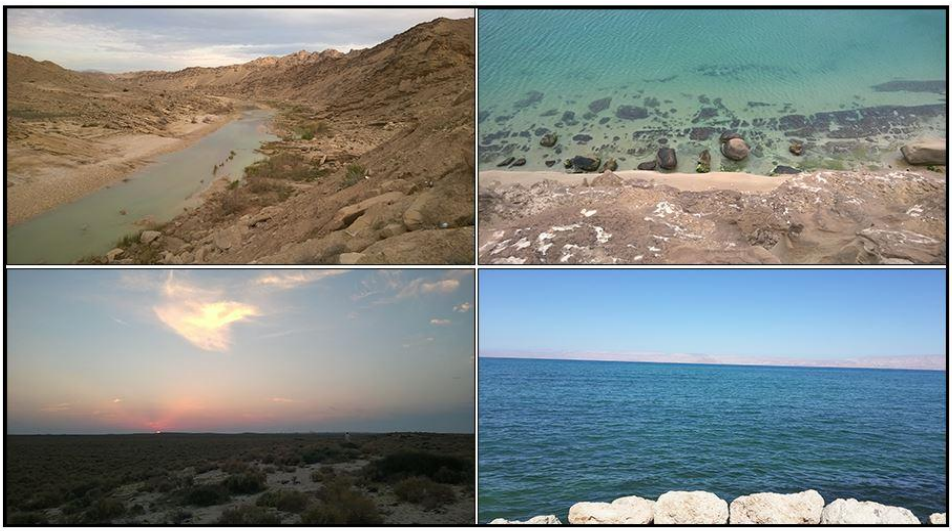

شکل ۳: تصاویری از محدودهٔ مورد مطالعه

مأخذ: *Authors, 2019*

مواد و روش‌ها

در این پژوهش گردآوری داده‌ها با به‌کارگیری منابع معتبر علمی- پژوهشی و مطالعات میدانی (مشاهده، مصاحبه، پرسشنامه و...) صورت گرفته است. جامعهٔ آماری این پژوهش شامل گردشگران، راهنمایان تورهای گردشگری منطقه و کارشناسان سازمان‌های متولی گردشگری در منطقه است. برای بررسی وضع موجود منطقه از تکنیک سوآت استفاده شده‌است. این تکنیک یک روش ساختاری کارآمد است که در برنامه‌ریزی‌های راهبردی مورداستفاده قرار می‌گیرد تا ظرفیت‌ها و اولویت‌ها را برای دستیابی به راهبردهای توسعه مشخص کند. این تکنیک بر پایهٔ تلفیق عامل‌های درونی (ضعف و قوّت) و عامل‌های برونی (فرصت و تهدید) برای تنظیم راهبردهای موردنظر قرار دارد (*Ghorbani et al, 2015: 290-291; Golkar, 2006: 44*).

به‌منظور تدوین گویه‌ها، پژوهش‌های صورت‌گرفته در این‌حوزه مورد بررسی قرار گرفته است و گویه‌های به‌کاررفته در آن‌ها با مشاهدات میدانی، مصاحبهٔ اولیه با افراد مطلع محلی و درنهایت نظر کارشناسان برای محدودهٔ مورد مطالعه بومی‌سازی شده‌است.

همچنین برای اولویت‌بندی راهبردها و انتخاب بهترین راهبرد، از ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی استفاده شده‌است.

یافته‌های پژوهش و تجزیه‌وتحلیل آن‌ها

ابتدا وضع موجود با استفاده از تکنیک سوآت بررسی شده؛ سپس با بهره‌گیری از ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی، راهبرد برتر مشخص شده‌است.

- تحلیل وضع موجود با استفاده از تکنیک سوآت

تحلیل وضع موجود شامل دو گام به‌شرح زیر است:

- ماتریس عوامل داخلی و خارجی

برای تکمیل ماتریس عوامل داخلی و خارجی، در ستون مربوط با توجه به میزان اهمیت هر مؤلفه که براساس نتایج پرسشنامه مشخص شده‌است و مقایسهٔ این مؤلفه‌ها با یکدیگر، ضریب اهمیت بین صفر و یک به آن مؤلفه اختصاص داده می‌شود.

مقدار این ضرایب باید به‌گونه‌ای باشد که مجموع ضرایب مؤلفه‌ها، یک باشد. در ستون بعدی با توجه به عالی‌بودن قوّت‌ها یا فرصت‌ها، به‌ترتیب رتبهٔ ۳ یا ۴ و به‌لحاظ جدی یا معمولی‌بودن ضعف‌ها یا تهدیدها، به‌ترتیب ۱ یا ۲ اختصاص داده می‌شود و درنهایت امتیاز وزن‌دار از حاصل‌ضرب امتیاز وضع موجود در وزن نرمال‌شدهٔ هر مؤلفه به‌دست می‌آید (*Ghorbani et al, 2015: 291*). نتایج این گام برای عوامل داخلی در جدول ۴ و برای عوامل خارجی در جدول ۵ ارائه شده‌است.

جدول ۴: ماتریس عوامل داخلی

عوامل		ضریب	رتبه	نمره
قوّت	۱- وجود پایانه‌های مسافری و باری هوایی، دریایی و زمینی در منطقه (فرودگاه، اسکله، پایانه و...) و همچنین وجود تسهیلات و تجهیزات اقامتی و رفاهی، بهداشتی و درمانی در بخش‌هایی از منطقه (هتل، اقامتگاه، مهمان‌پذیر و...)	۰,۰۸۶	۳	۰,۲۵۸
	۲- وجود تسهیلات بهداشتی درمانی (مراکز بهداشتی، درمانگاه و...) و مراکز آموزشی در سطوح مختلف (دانشگاه، دبیرستان، هنرستان و...)	۰,۰۷۰	۳	۰,۲۱
	۳- وجود جاذبه‌های طبیعی متعدد (کوه‌ها، مناطق حفاظت‌شده، گنبدهای نمکی، بیابان‌ها، چشمه‌ها، درخت‌های چندصدساله، گونه‌های گیاهی و جانوری و...)	۰,۰۹۶	۴	۰,۳۸۴
	۴- وجود انواعی از ساحل‌های شنی، صخره‌ای و مرجانی برای توسعهٔ گردشگری طبیعت‌محور	۰,۰۹۵	۴	۰,۳۸
	۵- صید و پرورش آبزیان توسط صیادان بومی و همچنین استقرار مجموعهٔ بزرگ پرورش میگو صادراتی در منطقه	۰,۰۹۰	۴	۰,۳۶
	۶- آشنایی نسبی گردشگران با برخی از جاذبه‌های گردشگری منطقه و ارتباطات آن‌ها با بومیان برای مدیریت بهتر تورهای گردشگری	۰,۰۶۷	۳	۰,۲۰۱
	۷- وجود امنیت نسبی در منطقه به‌دلیل کنترل‌های محلی بومیان و نظارت نیروهای انتظامی	۰,۰۷۷	۴	۰,۳۰۸
ضعف	۸- کیفیت پایین خدمات‌دهی پایانه‌های مسافری و باری هوایی، دریایی و زمینی (فرودگاه، اسکله، پایانه و...) و همچنین سطح پایین تسهیلات و تجهیزات اقامتی و رفاهی، بهداشتی و درمانی و آموزشی در بخش‌هایی از منطقه (هتل، اقامتگاه، مهمان‌پذیر و...)	۰,۰۷۴	۲	۰,۱۴۸
	۹- آلوده‌بودن بخش‌هایی از خطوط ساحلی منطقه به‌دلیل فعالیت‌های انسانی و همچنین واردشدن آسیب جدی به اکوسیستم دریا و همچنین گردشگری طبیعت‌محور به‌دلیل به‌کارگیری شیوه‌های ممنوع صید توسط چینی‌ها در خلیج‌فارس	۰,۰۷۷	۲	۰,۱۵۴
	۱۰- محدودشدن صید مروارید در منطقه به‌دلیل تهدیدشدن بازار فروش مروارید ایران به‌دلیل روش‌های نوین ابداع‌شده در سطح جهانی و همچنین محدودشدن صید محلی‌ها و درنتیجه تضعیف گردشگری طبیعت‌محور توسط واگذاری امتیاز صید به کشورهای خارجی، ازجمله چین	۰,۰۹	۱	۰,۰۹
	۱۱- کیفیت نامناسب جاده‌ها و دسترسی‌های منطقه و همچنین عدم‌دسترسی به آب شرب بهداشتی و گاز شهری در بخش‌هایی از منطقه	۰,۰۸۸	۲	۰,۱۷۶
	۱۲- نبود برنامه‌ریزی برای توسعهٔ گردشگری طبیعت‌محور منطقه برپایهٔ توانایی‌های بالقوه و بالفعل طبیعی و انسانی منطقه	۰,۰۹	۲	۰,۱۸
	مجموع	۱		۲,۸۴۹

مأخذ: Authors, 2019

جدول ۵: ماتریس عوامل خارجی

عوامل		ضریب اهمیت	رتبه	نمره نهایی
فرصت	۱- امکان هدایت گردشگران استان فارس، جزیرهٔ کیش و کشورهای حاشیهٔ خلیج‌فارس به منطقه و همچنین امکان استفادهٔ گردشگران مستقیم و غیرمستقیم منطقه از تسهیلات و تجهیزات اقامتی و رفاهی جزیرهٔ کیش	۰,۱۰۵	۴	۰,۴۲
	۲- امکان توسعهٔ انواع گردشگری طبیعت‌محور برپایهٔ توان‌های بالقوه و بالفعل منطقه	۰,۰۹۴	۴	۰,۳۷۶
	۳- امکان توسعهٔ صید و پرورش آبزیان و تلفیق آن با گردشگری طبیعت‌محور برپایهٔ توانایی صیادان بومی و همچنین استقرار مجموعهٔ بزرگ پرورش میگوی صادراتی در منطقه	۰,۰۸۹	۴	۰,۲۶۷
	۴- افزایش توجه دولت به برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری	۰,۱۰۲	۴	۰,۴۰۸
	۵- توسعهٔ گردشگری طبیعت‌محور منطقه ازطریق جذب گردشگران خارجی به‌دلیل قیمت پایین سفر به ایران نسبت‌به کشورهای رقیب	۰,۰۸۵	۳	۰,۲۵۵
تهدید	۶- امکان کاهش تعداد گردشگران طبیعت‌محور به‌دلیل کیفیت نامناسب جاده‌ها و دسترسی‌های منطقه و نامطلوب‌بودن خدمات‌دهی پایانه‌های مسافری و باری و همچنین تسهیلات و تجهیزات ضعیف اقامتی و رفاهی و بهداشتی و درمانی	۰,۱۰۴	۲	۰,۲۰۸
	۷- امکان واردشدن آسیب به محیط‌زیست منطقه به‌دلیل آلوده‌بودن بخش‌هایی از خطوط ساحلی منطقه به‌دلیل فعالیت‌های انسانی و امکان تشدید این روند با توسعهٔ گردشگری طبیعت‌محور منطقه	۰,۱۰۴	۲	۰,۲۰۸
	۸- امکان خارج‌شدن سرمایه‌های انسانی و اقتصادی به‌دلیل نبود برنامه‌ریزی یکپارچه برای جهت‌دهی به این سرمایه‌ها	۰,۰۹۳	۱	۰,۰۹۳
	۹- امکان منسوخ‌شدن صید آبزیان در منطقه به‌دلیل تهدیدشدن بازارهای فروش ایران (به‌دلیل روش‌های نوین ابداع‌شده در سطح جهانی) و همچنین واگذاری امتیاز صید در آب‌های ایران به کشورهای خارجی	۰,۰۷۸	۱	۰,۰۷۸
	۱۰- تحریم اقتصادی و تبلیغات منفی در سطح جهانی علیه ایران	۰,۰۷	۲	۰,۱۴
	۱۱- ارائهٔ خدمات و تسهیلات مطلوب به گردشگران در مناطق تفریحی رقیب (کشورهای حوزهٔ خلیج‌فارس و...)	۰,۰۷۶	۱	۰,۰۷۶
	مجموع	۱		۲,۵۲۹

مأخذ: *Authors, 2019*

- تدوین راهبردها

ماتریس سوآت (SWOT) امکان تدوین چهار انتخاب یا راهبرد متفاوت را فراهم می‌آورد؛ البته در جریان عمل، برخی از راهبردها با یکدیگر همپوشانی داشته یا به‌طور هماهنگ با یکدیگر به اجرا درمی‌آیند (*Golkar, 2006: 50*). جدول ۶ این استراتژی‌ها را بیان می‌کند.

جدول ۶: استراتژی‌های تکنیک سوآت

	فهرست قوّت‌ها (S)	فهرست ضعف‌ها (W)
فهرست فرصت‌ها (O)	ناحیهٔ ۱ (SO)- راهبرد تهاجمی	ناحیهٔ ۳ (WO)- راهبرد انطباقی
فهرست تهدیدها (T)	ناحیهٔ ۲ (ST)- راهبرد اقتضایی	ناحیهٔ ۴(WT)- راهبرد دفاعی

مأخذ: *Golkar, 2006: 50*

راهبرد تهاجمی برخلاف راهبرد دفاعی که یک راه‌حل واکنشی است، یک راه‌حل کنشگر محسوب می‌شود. در چنین وضعیتی سازمان با استفاده از نقاط قوّت خویش برای اهداف خود گام برمی‌دارد. در راهبرد انطباقی نیز سیستم سعی دارد با کاستن از ضعف‌ها، حداکثر استفاده را از فرصت‌های موجود ببرد. راهبرد اقتضایی نیز بر پایهٔ بهره‌گرفتن از قوّت‌های سیستم برای مقابله با تهدیدات تدوین می‌شود و هدف آن به‌حداکثررساندن نقاط قوّت و به‌حداقل‌رساندن تهدیدات است. هدف کلی راهبرد دفاعی، کاهش ضعف‌های سیستم برای کاستن و خنثی‌سازی تهدیدها است *(Golkar, 2006: 50-53)*.

در جدول ۷ راهبردهای چهارگانه برای منطقهٔ موردمطالعه بیان شده‌است.

جدول ۷: ماتریس سوآت

عوامل داخلی / عوامل خارجی	قوّت	ضعف
	۱- وجود پایانه‌های مسافری و باری هوایی، دریایی و زمینی در منطقه (فرودگاه، اسکله، پایانه و...) و همچنین وجود تسهیلات و تجهیزات اقامتی و رفاهی، بهداشتی و درمانی در بخش‌هایی از منطقه (هتل، اقامتگاه، مهمان‌پذیر و...) ۲- وجود تسهیلات بهداشتی درمانی (مراکز بهداشتی، درمانگاه و...) و مراکز آموزشی در سطوح مختلف (دانشگاه، دبیرستان، هنرستان و...) ۳- وجود جاذبه‌های طبیعی متعدد (کوه‌ها، مناطق حفاظت‌شده، گنبدهای نمکی، بیابان‌ها، چشمه‌ها، درخت‌های چندصدساله، گونه‌های گیاهی و جانوری و...) ۴- وجود انواعی از ساحل‌های شنی، صخره‌ای و مرجانی برای توسعهٔ گردشگری طبیعت‌محور ۵- صید و پرورش آبزیان توسط صیادان بومی و همچنین استقرار مجموعهٔ بزرگ پرورش میگو صادراتی در منطقه ۶- آشنایی نسبی گردشگران با برخی از جاذبه‌های گردشگری منطقه و ارتباطات آن‌ها با بومیان برای مدیریت بهتر تورهای گردشگری ۷- وجود امنیت نسبی در منطقه به‌دلیل کنترل‌های محلی بومیان و نظارت نیروهای انتظامی	۸- کیفیت پایین خدمات‌دهی پایانه‌های مسافری و باری هوایی، دریایی و زمینی (فرودگاه، اسکله، پایانه و...) و همچنین سطح پایین تسهیلات و تجهیزات اقامتی و رفاهی، بهداشتی و درمانی و آموزشی در بخش‌هایی از منطقه (هتل، اقامتگاه، مهمان‌پذیر و...) ۹- آلوده‌بودن بخش‌هایی از خطوط ساحلی منطقه به‌دلیل فعالیت‌های انسانی و همچنین واردشدن آسیب جدی به اکوسیستم دریا و همچنین گردشگری طبیعت‌محور به‌دلیل به‌کارگیری شیوه‌های ممنوع صید توسط چینی‌ها در خلیج‌فارس ۱۰- محدودشدن صید مروارید در منطقه به‌دلیل تهدیدشدن بازار فروش مروارید ایران به‌دلیل روش‌های نوین ابداع‌شده در سطح جهانی و همچنین محدودشدن صید محلی‌ها و درنتیجه تضعیف گردشگری طبیعت‌محور توسط واگذاری امتیاز صید به کشورهای خارجی، ازجمله چین ۱۱- کیفیت نامناسب جاده‌ها و دسترسی‌های منطقه و همچنین عدم‌دسترسی به آب شرب بهداشتی و گاز شهری در بخش‌هایی از منطقه ۱۲- نبود برنامه‌ریزی برای توسعهٔ گردشگری طبیعت‌محور منطقه برپایهٔ توانایی‌های بالقوه و بالفعل طبیعی و انسانی منطقه
فرصت	**راهبردهای SO**	**راهبردهای WO**
۱- امکان هدایت گردشگران استان فارس، جزیرهٔ کیش و کشورهای حاشیهٔ خلیج‌فارس به منطقه و همچنین امکان استفادهٔ گردشگران مستقیم و غیرمستقیم منطقه از تسهیلات و تجهیزات اقامتی و رفاهی جزیرهٔ کیش ۲- امکان توسعهٔ انواع گردشگری طبیعت‌محور برپایهٔ توان‌های بالقوه و بالفعل منطقه ۳- امکان توسعهٔ صید و پرورش آبزیان و تلفیق آن با گردشگری طبیعت‌محور برپایهٔ توانایی صیادان بومی و همچنین استقرار مجموعهٔ بزرگ پرورش میگوی صادراتی در منطقه ۴- افزایش توجه دولت به برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری ۵- توسعهٔ گردشگری طبیعت‌محور منطقه ازطریق جذب گردشگران خارجی به‌دلیل قیمت پایین سفر به ایران نسبت‌به کشورهای رقیب	۱- هدایت گردشگران طبیعت‌محور استان فارس، جزیرهٔ کیش و کشورهای حاشیهٔ خلیج‌فارس به منطقه ۲- توسعهٔ صید و پرورش آبزیان درجهت توسعهٔ اقتصادی و بهبود گردشگری طبیعت‌محور ۳- فراهم‌آوردن تجهیزات و تسهیلات گردشگری طبیعت‌محور در سواحل منطقه برای توسعهٔ این نوع از گردشگری ۴- بازاریابی به‌منظور جذب گردشگران خارجی با تکیه بر جاذبه‌های منحصربه‌فرد منطقه و ارزان‌بودن سفر به ایران	۵- بهبود راه‌های ارتباطی و تقویت گونه‌های حمل‌ونقلی درجهت توسعهٔ گردشگری طبیعت‌محور منطقه ۶- ایجاد و تقویت زیرساخت‌های لازم برای توسعهٔ صید و پرورش آبزیان و گسترش گردشگری طبیعت‌محور درراستای توسعهٔ منطقه ۷- فراهم‌کردن تجهیزات ورزش‌ها و تفریحات آبی در سواحل منطقه درجهت توسعهٔ گردشگری طبیعت‌محور

ادامه جدول ۷

تهدید	راهبردهای ST	راهبردهای WT
۶- امکان کاهش تعداد گردشگران طبیعت‌محور به‌دلیل کیفیت نامناسب جاده‌ها و دسترسی‌های منطقه و نامطلوب‌بودن خدمات‌دهی پایانه‌های مسافری و باری و همچنین تسهیلات و تجهیزات ضعیف اقامتی و رفاهی و بهداشتی و درمانی ۷- امکان واردشدن آسیب به محیط‌زیست منطقه به‌دلیل آلوده‌بودن بخش‌هایی از خطوط ساحلی منطقه به‌دلیل فعالیت‌های انسانی و امکان تشدید این روند با توسعهٔ گردشگری طبیعت‌محور منطقه ۸- امکان خارج‌شدن سرمایه‌های انسانی و اقتصادی به‌دلیل نبود برنامه‌ریزی یکپارچه برای جهت‌دهی به این سرمایه‌ها ۹- امکان منسوخ‌شدن صید آبزیان در منطقه به‌دلیل تهدیدشدن بازارهای فروش ایران (به‌دلیل روش‌های نوین ابداع‌شده در سطح جهانی) و همچنین واگذاری امتیاز صید در آب‌های ایران به کشورهای خارجی ۱۰- تحریم اقتصادی و تبلیغات منفی در سطح جهانی علیه ایران ۱۱- ارائهٔ خدمات و تسهیلات مطلوب به گردشگران در مناطق تفریحی رقیب (کشورهای حوزهٔ خلیج‌فارس و...)	۸- بهبود وضعیت زیست‌محیطی منطقه با به‌کارگیری قوانین مربوط (به‌ویژه برای گردشگران) و مشارکت مردم محلی ۹- توسعهٔ صید و پرورش آبزیان ازطریق تقویت تجهیزات و تسهیلات موردنیاز و وضع قوانین برای محدودکردن صیادان خارجی حاضر در منطقه ۱۰- بهبود کیفیت ارائهٔ خدمات حمل‌ونقل، اقامت، بهداشت و درمان در سطح منطقه براساس استانداردهای بین‌المللی	۱۱- افزایش کیفیت خدمات‌دهی پایانه‌های مسافری و باری و همچنین تقویت زیرساخت‌های بهداشتی در منطقه درجهت عدم‌کاهش گردشگران طبیعت‌محور منطقه ۱۲- برطرف‌کردن آلودگی سواحل درجهت کاهش آسیب‌های زیست‌محیطی و تقویت گردشگری طبیعت‌محور در منطقه

مأخذ: Authors, 2019

به‌منظور تشخیص نوع راهبرد محدودهٔ مورد مطالعه، از میان راهبردهای چهارگانهٔ تهاجمی، انطباقی، اقتضایی و دفاعی، ماتریس عوامل داخلی براساس نمرهٔ نهایی عوامل داخلی (قوّت و فرصت) و عوامل خارجی (فرصت و تهدید) ماتریس عوامل داخلی و خارجی به شرح شکل ۴ تدوین شده‌است (Earabi et al, 2014).

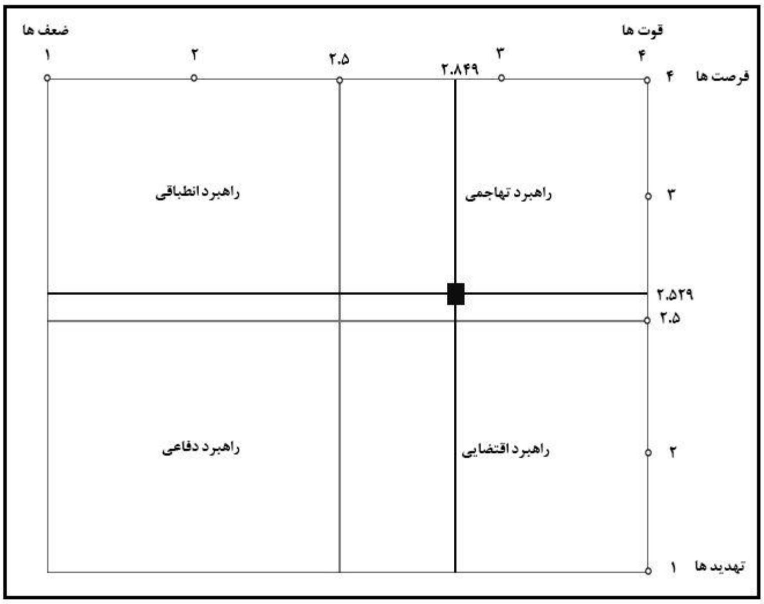

شکل ۴: ماتریس عوامل داخلی و خارجی

مأخذ: Author, 2019

- انتخاب راهبرد برتر با استفاده از ماتریس برنامه‌ریزی استراتژیک کمّی (QSPM)

یکی از تکنیک‌ها و ابزارهای بسیار شایع در ارزیابی گزینه‌های استراتژیک و مشخص‌کردن جذابیت بین استراتژی‌هایی که در مرحلهٔ تصمیم‌گیری مورد استفاده قرار می‌گیرد، ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمّی است. این تکنیک مشخص می‌کند که کدام‌یک از گزینه‌های راهبردی انتخاب‌شده، امکان‌پذیر است و درواقع این راهبردها را اولویت‌بندی می‌کند *(Lashgari et al, 2014: 730-731)*.

در جدول ۸ امتیاز وزن‌دار هریک از عوامل کلیدی (قوّت، ضعف، فرصت و تهدید) براساس نتایج جدول ۴ و ۵ محاسبه شده‌است. همچنین امتیاز جذابیت هریک از عوامل کلیدی برای هر راهبرد از ۱ تا ۴ مشخص شده‌است. حاصل‌ضرب امتیاز جذابیت در امتیاز وزن‌دار به‌عنوان امتیاز کل جذابیت هر عامل درخصوص هر راهبرد بیان شده‌است و مجموع این امتیازات به‌عنوان امتیاز نهایی هر راهبرد در نظر گرفته شده‌است. درواقع در این گام، اهمیت و میزان تأثیر هر عامل در هریک از راهبردها به‌صورت کمّی محاسبه شده‌است و درنهایت مجموع این امتیازات اولویت راهبردها را برای منطقه مشخص کرده‌است. براساس نتایج جدول ۸، راهبردهای اول تا سوم به‌ترتیب «فراهم‌آوردن تجهیزات و تسهیلات گردشگری طبیعت‌محور در سواحل منطقه برای توسعهٔ این نوع از گردشگری»، «فراهم‌کردن تجهیزات ورزش‌ها و تفریحات آبی در سواحل منطقه درجهت توسعهٔ گردشگری طبیعت‌محور» و «هدایت گردشگران طبیعت‌محور استان فارس، جزیرهٔ کیش و کشورهای حاشیهٔ خلیج‌فارس به منطقه» هستند.

جدول ۸: رتبه‌بندی راهبردهای پژوهش

عوامل کلیدی	نمره نهایی	راهبرد اول		راهبرد دوم		راهبرد سوم		راهبرد چهارم		راهبرد پنجم		راهبرد ششم		راهبرد هفتم		راهبرد هشتم		راهبرد نهم		راهبرد دهم		راهبرد یازدهم		راهبرد دوازدهم	
		امتیاز جذابی	امتیاز کل	امتیاز جذابی	امتیاز کل	امتیاز جذابی	امتیاز کل	امتیاز جذابی	امتیاز کل	امتیاز جذابی	امتیاز کل	امتیاز جذابی	امتیاز کل	امتیاز جذابی	امتیاز کل	امتیاز جذابی	امتیاز کل	امتیاز جذابی	امتیاز کل	امتیاز جذابی	امتیاز کل	امتیاز جذابی	امتیاز کل	امتیاز جذابی	امتیاز کل
S1	۰.۲۶	۴	۱.۰۳	۲	۰.۵۲	۴	۱.۰۳	۴	۱.۰۳	۴	۱.۰۳	۲	۰.۵۲	۴	۱.۰۳	۲	۰.۵۲	۲	۰.۵۲	۴	۱.۰۳	۴	۱.۰۳	۱	۰.۲۶
S2	۰.۲۱	۳	۰.۶۳	۲	۰.۴۲	۴	۰.۸۴	۳	۰.۶۳	۲	۰.۴۲	۲	۰.۴۲	۴	۰.۸۴	۳	۰.۶۳	۲	۰.۴۲	۳	۰.۶۳	۴	۰.۸۴	۳	۰.۶۳
S3	۰.۳۸	۴	۱.۵۴	۱	۰.۳۸	۴	۱.۵۴	۴	۱.۵۴	۲	۰.۷۷	۱	۰.۳۸	۴	۱.۵۴	۱	۰.۳۸	۱	۰.۳۸	۳	۱.۱۵	۲	۰.۷۷	۱	۰.۳۸
S4	۰.۳۸	۴	۱.۵۲	۲	۰.۷۶	۴	۱.۵۲	۴	۱.۵۲	۱	۰.۳۸	۳	۱.۱۴	۴	۱.۵۲	۲	۰.۷۶	۲	۰.۷۶	۳	۱.۱۴	۲	۰.۷۶	۲	۰.۷۶
S5	۰.۳۶	۲	۰.۷۲	۴	۱.۴۴	۳	۱.۰۸	۱	۰.۳۶	۱	۰.۳۶	۴	۱.۴۴	۲	۰.۷۲	۳	۱.۰۸	۴	۱.۴۴	۲	۰.۷۲	۱	۰.۳۶	۱	۰.۳۶
S6	۰.۲	۲	۰.۴	۱	۰.۲	۴	۰.۸	۱	۰.۲	۱	۰.۲	۳	۰.۶	۴	۰.۸	۱	۰.۲	۲	۰.۴	۱	۰.۲	۱	۰.۲	۱	۰.۲
S7	۰.۳۱	۴	۱.۲۳	۴	۱.۲۳	۴	۱.۲۳	۳	۰.۹۲	۴	۱.۲۳	۴	۱.۲۳	۴	۱.۲۳	۴	۱.۲۳	۴	۱.۲۳	۲	۰.۶۲	۴	۱.۲۳	۴	۱.۲۳
W1	۰.۱۵	۴	۰.۵۹	۳	۰.۴۴	۴	۰.۵۹	۴	۰.۵۹	۴	۰.۵۹	۲	۰.۳	۳	۰.۴۴	۲	۰.۳	۲	۰.۳	۴	۰.۵۹	۴	۰.۵۹	۲	۰.۳
W2	۰.۱۵	۳	۰.۴۶	۴	۰.۶۲	۳	۰.۴۶	۳	۰.۴۶	۱	۰.۱۵	۴	۰.۶۲	۳	۰.۴۶	۴	۰.۶۲	۴	۰.۶۲	۳	۰.۴۶	۳	۰.۴۶	۴	۰.۶۲
W3	۰.۰۹	۱	۰.۰۹	۴	۰.۳۶	۲	۰.۱۸	۱	۰.۰۹	۱	۰.۰۹	۴	۰.۳۶	۲	۰.۱۸	۴	۰.۳۶	۴	۰.۳۶	۱	۰.۰۹	۱	۰.۰۹	۳	۰.۲۷
W4	۰.۱۸	۳	۰.۵۳	۲	۰.۳۵	۳	۰.۵۳	۲	۰.۳۵	۴	۰.۷	۲	۰.۳۵	۳	۰.۵۳	۲	۰.۳۵	۲	۰.۳۵	۴	۰.۷	۴	۰.۷	۲	۰.۳۵
W5	۰.۱۸	۲	۰.۳۶	۳	۰.۵۴	۳	۰.۵۴	۳	۰.۵۴	۲	۰.۳۶	۲	۰.۳۶	۳	۰.۵۴	۲	۰.۳۶	۲	۰.۳۶	۳	۰.۵۴	۳	۰.۵۴	۳	۰.۵۴
O1	۰.۴۲	۴	۱.۶۸	۲	۰.۸۴	۴	۱.۶۸	۱	۰.۴۲	۴	۱.۶۸	۲	۰.۸۴	۳	۱.۲۶	۲	۰.۸۴	۱	۰.۴۲	۲	۰.۸۴	۴	۱.۶۸	۲	۰.۸۴
O2	۰.۳۸	۲	۰.۷۵	۲	۰.۷۵	۳	۱.۱۳	۳	۱.۱۳	۳	۱.۱۳	۲	۰.۷۵	۳	۱.۱۳	۲	۰.۷۵	۲	۰.۷۵	۲	۰.۷۵	۲	۰.۷۵	۱	۰.۳۸
O3	۰.۲۷	۲	۰.۵۳	۴	۱.۰۷	۳	۰.۸	۳	۰.۸	۱	۰.۲۷	۴	۱.۰۷	۲	۰.۵۳	۲	۰.۵۳	۴	۱.۰۷	۱	۰.۲۷	۱	۰.۲۷	۲	۰.۵۳
O4	۰.۴۱	۴	۱.۶۳	۳	۱.۲۲	۴	۱.۶۳	۳	۱.۲۲	۲	۰.۸۲	۱	۰.۴۱	۴	۱.۶۳	۳	۱.۲۲	۲	۰.۸۲	۴	۱.۶۳	۴	۱.۶۳	۳	۱.۲۲
O5	۰.۲۶	۴	۱.۰۲	۲	۰.۵۱	۴	۱.۰۲	۴	۱.۰۲	۲	۰.۵۱	۳	۰.۷۷	۴	۱.۰۲	۲	۰.۵۱	۳	۰.۷۷	۴	۱.۰۲	۲	۰.۵۱	۴	۱.۰۲
T1	۰.۲۱	۳	۰.۶۲	۲	۰.۴۲	۴	۰.۸۳	۲	۰.۴۲	۴	۰.۸۳	۲	۰.۴۲	۴	۰.۸۳	۳	۰.۶۲	۲	۰.۴۲	۴	۰.۸۳	۴	۰.۸۳	۲	۰.۴۲
T2	۰.۲۱	۲	۰.۴۲	۳	۰.۶۲	۳	۰.۶۲	۱	۰.۲۱	۱	۰.۲۱	۲	۰.۴۲	۳	۰.۶۲	۴	۰.۸۳	۴	۰.۸۳	۱	۰.۲۱	۲	۰.۴۲	۴	۰.۸۳
T3	۰.۰۹	۱	۰.۰۹	۱	۰.۰۹	۲	۰.۱۹	۱	۰.۰۹	۲	۰.۱۹	۳	۰.۲۸	۲	۰.۱۹	۲	۰.۱۹	۲	۰.۱۹	۱	۰.۰۹	۲	۰.۱۹	۲	۰.۱۹
T4	۰.۰۸	۱	۰.۰۸	۴	۰.۳۱	۲	۰.۱۶	۱	۰.۰۸	۱	۰.۰۸	۴	۰.۳۱	۲	۰.۱۶	۲	۰.۱۶	۴	۰.۳۱	۱	۰.۰۸	۱	۰.۰۸	۳	۰.۲۳
T5	۰.۱۴	۴	۰.۵۶	۳	۰.۴۲	۴	۰.۵۶	۴	۰.۵۶	۲	۰.۲۸	۲	۰.۲۸	۴	۰.۵۶	۳	۰.۴۲	۴	۰.۵۶	۲	۰.۲۸	۳	۰.۴۲	۲	۰.۲۸
T6	۰.۰۸	۴	۰.۳	۲	۰.۱۵	۴	۰.۳	۴	۰.۳	۲	۰.۱۵	۱	۰.۰۸	۴	۰.۳	۳	۰.۲۳	۲	۰.۱۵	۴	۰.۳	۱	۰.۰۸	۳	۰.۲۳
امتیاز نهایی		۱۶.۷۹۷		۱۳.۶۷۶		۱۹.۲۶۹		۱۴.۴۹۱		۱۲.۴۳		۱۳.۳۳۱		۱۸.۰۷۴		۱۳.۰۹۳		۱۳.۴۱۷		۱۴.۱۸۵		۱۴.۴۳		۱۲.۰۶۹	

مأخذ: *Authors, 2019*

نتیجه

آنچه در این پژوهش موردبررسی و تحلیل قرار گرفت، تدوین راهبردهای توسعهٔ گردشگری طبیعت‌محور در منطقهٔ غرب شهرستان بندرلنگه (بندر مقام تا بندر حسینه) بود. برای این منظور ابتدا گردشگری و گردشگری پایدار تعریف شد و در گام بعد تعاریف، اصول و اثرات گردشگری طبیعت‌محور در ابعاد مختلف و ازنظر پژوهشگران متعدد موردبررسی قرار گرفت. همچنین اهمیت و تأثیر گردشگری طبیعت‌محور بر توسعهٔ مناطق محلی بیان شد. درنهایت نیز براساس مطالعات و بررسی‌های صورت‌گرفته، تعریف مدنظر این پژوهش از گردشگری طبیعت‌محور به‌عنوان چارچوب نظری، مبنای عمل قرار گرفت. سپس با استفاده از تکنیک سوآت عامل‌های درونی (ضعف و قوّت) و عامل‌های برونی (فرصت و تهدید) برای تنظیم راهبردهای موردنظر مشخص شد و با به‌کارگیری ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی بهترین راهبردها بیان شد. براساس نتایج نهایی این ماتریس راهبردهای: ۱- فراهم‌آوردن تجهیزات و تسهیلات گردشگری طبیعت‌محور در سواحل منطقه برای توسعهٔ این نوع از گردشگری (۱۹/۱۰۱) ۲- فراهم‌کردن تجهیزات ورزش‌ها و تفریحات آبی در سواحل منطقه در جهت توسعه گردشگری طبیعت‌محور (۱۷/۸۸۶) و ۳- هدایت گردشگران طبیعت‌محور استان فارس، جزیرهٔ کیش و کشورهای حاشیهٔ خلیج‌فارس به منطقه (۱۶/۴۷۴)، به‌ترتیب بیشترین امتیازات را به خود اختصاص دادند و در رتبه‌های بعدی دیگر راهبردها به شرح جدول ۸ قرار گرفتند. آنچه این پژوهش را با پژوهش صورت‌گرفته متمایز می‌کند، هدفمندبودن تعیین عوامل راهبردی داخلی و خارجی است که این مهم براساس اهداف و اصول گردشگری طبیعت‌محور صورت گرفته‌است و این موضوع خود باعث تعیین راهبردهای هدفمندتر برای توسعهٔ این منطقه ازطریق این نوع از گردشگری می‌شود. درنهایت نیز این راهبردها با به‌کارگیری ماتریس برنامه ریزی راهبردی کمّی و براساس تأثیر و میزان اهمیت هر عامل داخلی و خارجی برای اجرا، اولویت‌بندی شده‌است. در شکل ۵ سازمان فضایی پیشنهادی براساس راهبردها بیان شده‌است.

پیشنهادهای پژوهش

درمجموع می‌توان گفت نتایج این مطالعه و تعیین نقاط ضعف، قوّت، فرصت و تهدیدها و همچنین تعیین و اولویت‌بندی راهبردهای گردشگری پایدار طبیعت‌محور می‌تواند در گام اول، مسیر روشنی را پیش‌رِوی برنامه‌ریزان، سیاست‌گذاران، مدیران و تصمیم‌گیران دولتی مرتبط با حوزهٔ گردشگری قرار دهد تا علاوه‌بر تمرکز برروی ظرفیت‌های صید و پرورش آبزیان دریایی، زمینه‌های مناسبی را برای برنامه‌ریزی، ایجاد تسهیلات و زیرساخت‌های مناسب برای گردشگری طبیعت‌محور و مهم‌تر از همه، تسهیل شرایط سرمایه‌گذاری و تشویق ورود بخش خصوصی (داخلی و خارجی) فراهم کنند. درعین‌حال و به‌منظور تکمیل دستاورد این پژوهش، می‌توان فرایند پژوهش‌های آتی را در قالب موضوعات زیر پیشنهاد داد:

- پیشنهاد مسیرهای گردشگری طبیعت‌محور در این منطقه؛
- شناسایی نقاط ضعف، قوّت، فرصت و تهدید در زمینهٔ انواع گردشگری طبیعت‌محور و برنامه‌ریزی راهبردی توسعهٔ این نوع گردشگری در کل منطقه؛
- شناسایی سایر ظرفیت‌های گردشگری استان هرمزگان و تکمیل زنجیرهٔ گردشگری پایدار چهار فصل در این استان.

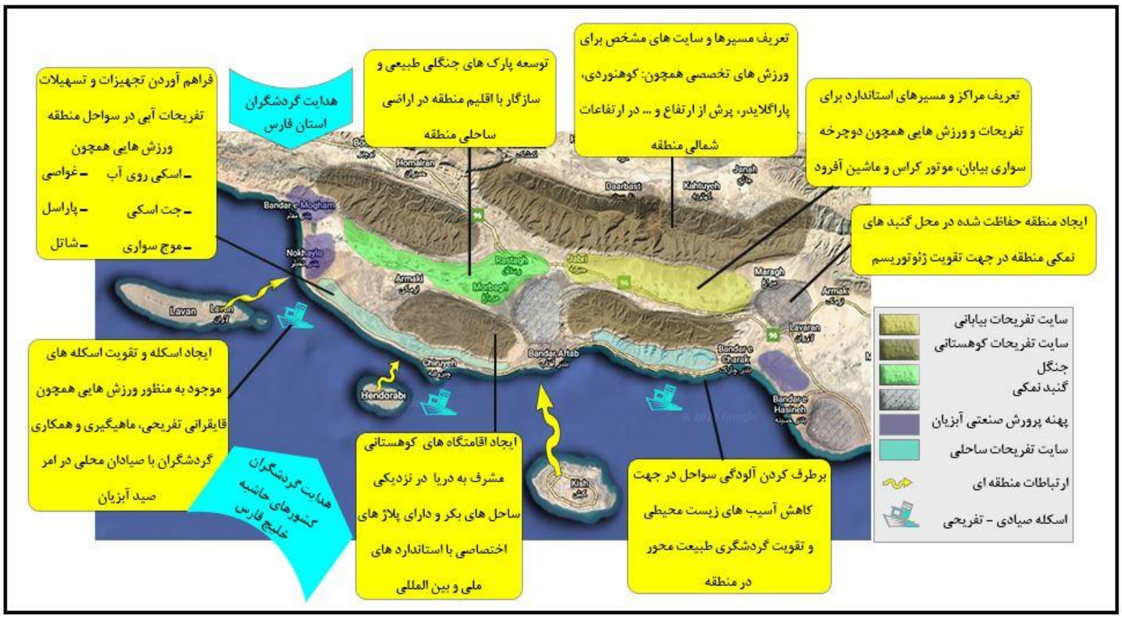

شکل ۵: سازمان فضایی پیشنهادی

مأخذ: Author, 2019

منابع

- Ars, M., & Bohanec, M. (2010). Towards the Ecotourism: A Decision Support Model for the Assessment of Sustainability of Mountain Huts in the Alps. Environmental Management, 91(12), 2554-2564. doi:10.1016/j.jenvman.2010.07.006
- Arsic, S., Nikolic, D., & Zivkovic, Z. (2017). Hybrid SWOT - ANP - FANP Model for Prioritization Strategies of Sustainable Development of Ecotourism in National Park Djerdap, Serbia. Forest Policy and Economics, 80, 11-26. doi:10.1016/j.forpol.2017.02.003
- Ashok, S. (2017). Development of Ecotourism Sustainability Assessment Framework Employing Delphi, C&I and Participatory Methods: A Case Study of KBR, West Sikkim, India. Tourism Management Perspectives, 21, 24-41. doi:10.1016/j.tmp.2016.10.005
- Batta, R. (2006). Evaluating Ecotourism in Mountain Areas: A Study of Three Himalayan Destinations. International Review for Environmental Strategies,41-62.Retrieved from http://pub.iges.or.jp/modules/envirolib/view.php?docid=446
- Bhuiyan, M., Siwar, C., Ismail, S., & Islam, R. (2011). The Role of Ecotourism for Sustainable Development in East Coast Economic Region (ECER),Malaysia.American Journal of Applied Sciences, 540-546. doi:10.3844/ajassp.2011.540-546
- Bunruamkaew, K., & Murayama, Y(2011). Site Suitability Evaluation for Ecotourism Using GIS&AHP: a Case Study of Surat Thani Province, Thailand. Procedia Social and Behavioral Sciences, 269-278. doi:10.1016/j.sbspro.2011.07.024
- Chaminuka, p., Groeneveld, R., Selomane, A., & van Ierland, E. (2012). Tourist preferences for ecotourism in rural communities adjacent to Kruger National Park: A choice experiment approach.Tourism Management,33(1),168-176. doi:10.1016/j.tourman.2011.02.016
- Cobbinah, P. (2015). Contextualising the Meaning of Ecotourism. Tourism Management Perspectives, 179-189. doi:10.1016/j.tmp.2015.07.015
- Cobbinah, P, Amenuvor, D., Black, R., & Peprah, C. (2017). Ecotourism in the Kakum Conservation Area, Ghana: Local Politics, Practice and Outcome. Outdoor Recreation and Tourism, 34-44. doi:10.1016/j.jort.2017.09.003

- Jeong, s., Moruno, L., Blanco, J., & Cabanillas, F(2014). An Operational Method to Supporting Siting Decisions for Sustainable Rural Second Home Planning in Ecotourism Sites. Land Use Policy, 41, 550-560. doi:10.1016/j.landusepol.2014.04.012
- Kazeminia, A., Hultman, M., & Mostaghel, R. (2016). Why Pay More for Sustainable Services? The Case of Ecotourism. Business Research, 4992-4997. doi:10.1016/j.jbusres.2016.04.069
- Lashgari, S., Antucheviciene, J., Delavari, A., & Kheirkhah, O. (2014). Using QSPM and WASPAS Methods for Determining Outsourcing Strategies. Business Economics and Management, 729-743. doi:10.3846/16111699.2014.908789
- Martha, H. (2008). Ecotourism and Sustainable Development WhoOwnsParadise? Washington, DC: Island Press.
- Mohamadi, Y., Hedayatinia, S., Hasanpoor, K., Bayanati, N (2021). Identification and Prioritization of Development Strategies in Rural Areas Based on Strategic Planning Approach: Case Study of Asadabad Town, Hamedan Province. Geography and Development, 18(61), 183-204, 10.22111/j 10.22111.2021.5848 [In Persian]
- Mohammadian Mosammam, H., Sarrafi, M., Tavakoli Nia, j., & Heidari, S (2016). Typology of the Ecotourism Development Approach and an Evaliation from the Sustainability View: the Case of Mazandaran Province, Iran. Tourism Management Perspectives, 168-178. doi:10.1016/j.tmp.2016.03.004
- Mosavi, K., & Mosavi, A. (2019). Investigating the Potential of Tourism and Ecotourism in Ardakan City Using SWOT Model. Environmental Science &Technology,179-192. [In Persian]
- Pforr, C. (2010). Concepts of Sustainable Development, Sustainable Tourism, and Ecotourism: Definitions, Principles, and Linkages. Hospitality and Tourism, 67-71. doi:https://doi.org/10.1080/15022250127788
- Das, M., & Chatterjee, B. (2015). Ecotourism: A Panacea or a Predicament?. Tourism Management Perspectives, 14, 3-16. doi:10.1016/j.tmp.2015.01.002
- Donohoe, H., & Needham, R. (2006). Ecotourism: The Evolving Contemporary Definition. Ecotourism, 192-210. doi:10.2167/joe152.0
- Drumm, A., & Moore, A. (2005). Ecotourism Development- – A Manual for Conservation Planners and Managers. Arlington.
- Earabi, M., Hashem, A., & Nazami Vand Ghegni, H(2014).Strategic Planning Handbook. Tehran: Cultural Research. [In Persian]
- Fallahtabar, N. (2016). The state of ecotourism in sustainable development of Qeshm (By utilizing of SWOT model). Regional Planning, 29-42. [In Persian]
- Ghorbani, A., Raufirad, V., Rafiaani, P., & Azadi, H. (2015). Ecotourism Sustainable Development Strategies Using SWOT and QSPM Model: A Case Study of Kaji Namakzar Wetland, South Khorasan Province, Iran. Tourism Management Perspectives, 290-297. doi:https://doi.org/10.1016/j.tmp.2015.09.005
- Golkar, K. (2006). Adaptation of SWOT Analysis Technique for Application in Urban Design. Soffeh, 15(41), 44-65. [In Persian]
- Hsu, P.-h (2019). Economic Impact of Wetland Ecotourism: An Empirical Study of Taiwan's Cigu Lagoon Area. Tourism Management Perspectives, 31-40. doi:https://doi.org/10.1016/j.tmp.2018.10.003
- Ioppolo, G., Saija, G., & Salomone, R. (2013). From Coastal Management to Environmental Management: The Sustainable Eco-Tourism Program for the Mid-Western Coast of Sardinia (Italy). Land Use Policy,460-471. doi:10.1016/j.landusepol.2012.08.010
- Jan Parvar, M., & Ghorbani Sepehr, A. (2016). Geotourism and Sustainable Tourism in Hormozgan Province. Persian Gulf Cultural and Political Studies Quarterly,111.[In Persian]
- Jayawardena, C., Patterson, D., Choi, C., & Brain, R (2008). Sustainable Tourism Development in Niagara: Discussions, Theories, Projects and Insights. Contemporary Hospitality Management, 258-277. doi:10.1108/09596110810866082

- Raisi, A., Salarzehi, H., Sheihaki Tash, M. (2021). Determining of Tourism Strategies in Rural Development Based on QSPM-SWOT Combined Matrix (Case Study: Sarbaz county), Geography and Development, 18(61), 283-304, 10.22111/j10.22111.2021.5854 [In Persian]
- Santarem, F., Campos, J., Pereira, P., Hamidou, D., Saarinen, J., & Brito, J (2018). Using Multivariate Statistics to Assess Ecotourism Potential of Water Bodies: A Case-Study in Mauritania. Tourism Management, 67, 34-46. doi:10.1016/j.tourman.2018.01.001
- Sharpley, R. (2009). Tourism Development and the Environment: Beyond Sustainability?, Earthscan
- Sharpley, R. (2010). Tourism and Sustainable Development:Exploring the Theoretical Divide. Sustainable Tourism, 1-19. doi:https://doi.org/10.1080/09669580008667346
- Sharpley, R., Telfer, D. (2014). Tourism and Development: Concept and issues, Channel View Publications
- The International Ecotourism Society. (2019, April25).The International Ecotourism Society. Retrieved from What is ecotourism?: https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/
- Varley, P., & Medway, D. (2011). Ecosophy and Tourism: Rethinking a Mountain Resort. Tourism Management, 902-911. doi:10.1016/j.tourman.2010.08.005
- Verdugo, M., Vazquez, M., García, M., & Agüera, F (2016). The relevance of psychological factors in the ecotourist experience satisfaction through ecotourist site perceived value. Cleaner Production, 124, 226-235. doi:10.1016/j.jclepro.2016.02.126
- Zhang, H., & Lai Lei, S. (2012). A Structural Model of Residents’ Intention to Participate in ecotourism:The Case of a Wetland Community. Tourism Management, 33(4), 916-925. doi:10.1016/j.tourman.2011.09.012